

קשרים רופפים, חללים זוויתיים

שפי סמדר

ביקור בגלריה במרכז **מונארט באשדוד** מעלה מחשבות נוגות על אדריכלות ותכנון מוקדם, שנדמה כאן כי אלה שתי דיסציפלינות נפרדות לגמרי. החלל הוא חלל חדש, מושקע ויקר. עיצוב הפנים שלו הופקד בידי עמנואל הרץ, אייל ויצמן ורפי סגל (שעיקר פרסומם של שני האחרונים בתערוכה "כיבוש אזרחי: הפוליטיקה של האדריכלות הישראלית", שהוצעה לביתן הישראלי בוונציה והוצגה לבסוף בברלין ובמקומות נוספים באירופה). הם צירפו יותר מדי סוגי חומרים: רצפות עץ ושיש, קירות מצופים עץ וקירות צבועים, מעלית עם חלונות אונייה עגולים, גרם מדרגות שיש וגרם מדרגות מתכת, ותאורה מסוגים שונים; אבל מה שבעייתי עוד יותר הוא שחלוקת המבנה לחדרים רבים וקטנים בעלי זוויות משונות פשוט לא מתאימה למבנה המשמש כמוזיאון.

ריבוי החדרים הקטנים לא רק הופך את ההתמצאות למשימת ניווט לא פשוטה, אלא גם מגביל באופן חריף את פרספקטיבות הראייה. בראייה סלחנית במיוחד אפשר לראות באולמות הטובים יותר חללים "אינטימיים", אבל במרבית המקרים מדובר פשוט בחללים קטנים מדי ולא מוצלחים, שזוויותיהם המשונות אינן תורמות דבר, אלא את התחושה שאנו עומדים במין כניסה לאולם כנסים או למשרד, כאילו החליט מישהו שאת החלל העודף ינצלו כדי להעניק ארשת "תרבותית" לגוף שהמקום בבעלותו.

בתערוכה הנוכחית, "**פנים-חוץ**", יונה פישר, היועץ האמנותי החדש של המקום, מנסה להתמודד עם החללים הלא מוצלחים בעליל, ובניסוח דיפלומטי מעודן כותב בדף הקטלוג, שהחללים דורשים "תצוגה אינטימית": "חללים שבתכונותיהם השונות מבקשים להועיד לכל אמן, לכל יצירה, מקום משלהם, חף מן השכנויות והצירופים הבלתי נמנעים שמזמנים חללי התצוגה הגדולים".

אחר כך הוא מנסה לתת מעין תירוץ אידיאולוגי לתערוכה שבה קשרים והקשרים רופפים מן המקובל, כדבריו. "ההצהרה העיקרית שהיא נושאת בחובה נוגעת לתכונותיהם של חללי התצוגה - חללים מחייבים, אך בשום פנים ואופן לא כפייתיים... שיאפשרו בניית מסלול שבתחנותיו... עבודות של בני דורות ותפישות שונים, החל באלה שכבר משובצים בתולדות האמנות המקומית וכלה באמנים שזה מקרוב הופיעו".

בניסוח פשוט יותר זו תערוכה שהיא בבחינת הקבץ שהיה יכול להיות כזה או אחר, ולא ברור לחלוטין מה השיקולים שהובילו לתוצאה הסופית. זו גם תערוכה שמרנית ביותר, שחבל שדווקא היא מוצגת במקום שהוא עדיין פריפריה תרבותית מבחינת האמנות החזותית, בניגוד למצבו בתחומי המוסיקה הקלאסית המערבית והמזרחית.

האמנית היחידה מ-12 המשתתפים שאינה מוכרת היא פרנס לרנר, המציגה עבודות יפות מאוד בתוך קופסאות אור מאסיוויות בנויות עץ. לרנר, עולה מצרפת, מציירת רישומים גדולים (150 X 70) של שיקוף משאיות, שנעשה לצורכי ביטחון בכניסה לנמל אשדוד. הרישומים בעיפרון ושמן פרפין על נייר נראים כרישומי תוכנית עיר משונה וסבוכה, כמו הערים הסמויות מהעין של איטלו קאלווינו הצופנות בתוכן סוד. משהו ברישומים מזכיר גם את עבודות הרישום המעודנות של יהודית ספורטס מראשית שנות ה-90.

האדריכלות בולטת בנושא העובר כחוט השני בין מרבית העבודות בתערוכה ולא רק בעבודות של לרנר, אף שפישר כאמור מדגיש במאמרו שלא מדובר בתערוכת נושא.

שאר המשתתפים מוכרים מאוד, וזו הזדמנות ליהנות מעבודה יפה של אביבה אורי, "ואדי רושמייה", מאוספו הפרטי של פישר, שהוצגה ברטרופקטיווה שנערכה לאורי לפני כשלוש שנים במשכן לאמנות בעין חרוד. אורי רשמה את נוף הוואדי, על הבתים וכבישים בתוכו, כמו סטאקטו של קוויים.

ז'ק ז'אנו מציג עבודות מעניינות, שלמיטב ידיעתי טרם הוצגו במקומות אחרים, ובהן תבליטים של קווי מיתאר של מפת הארץ, שאזורים מסוימים בה עשויים כמו מבנים קטנים. אלו הן עבודות יפות שמרמזות על התפתחות בקו האישי מאוד של ז'אנו, אמן שעיסוקו בדת ובמבנים קדושים, בעיקר עממיים, ממושך וייחודי למדי.

טיפול אחר לגמרי באדריכלות מציג בארי פרידלנדר, שתפס את העבר המפואר וההווה העצוב של העיר בתצלומיו המצוינים, וכאלה גם התצלומים של שרון יערי, ובעיקר התצלום "שדרות". התצלום שבו נראה שיכון צפוף בלבן וורוד, שהדרך אליו עוברת בשדה שטרם נכבש בטון ומלט, רלוונטי במיוחד באשדוד שתנופת הבנייה בה מזדקרת לעין מיד בכניסה לעיר. יש לקוות שמרבית הבנייה נעשית ללא טעויות כדוגמת בניין המוזיאון, שיש בו בין השאר פירמידה המזכירה את הפירמידה בלובר, אלא שזו, גם ביום חורף, חמה כחממה.

העבודות של אורי ריזמן המוצגות בתערוכה אינן מהמשובחות שלו, ונותנות תחושה של היתלות בשמות כדי ליצור רשימת משתתפים מרשימה. שוב חבל שלא מובא המיטב של אמנים שונים לחלל המציג אמנות עכשווית באשדוד. מעט נחת רווח המבקר מדוד עדיקא, המציג תצלומים של צמחים שגידל בסטודיו שלו, אותה סדרה שהציג בתום לימודי התואר השני בבצלאל בקיץ שעבר.

"המוזיאון במרכז מונארט לאמנויות" טרם הוכר כמוזיאון, ובדברי ברכה כותב ראש העיר כי הוא תקווה שכעת תתגבש תוכנית עבודה שתוביל להכרה כזאת. נראה שהאמץ יצטרך להיות גדול יותר ממה שהושקע בתערוכה הנוכחית.

"פנים-חוץ", המוזיאון במרכז מונארט לאמנויות. הגדוד העברי 16, אשדוד.
אוצר: יונה פישר. יום שני, רביעי וחמישי 10:00-14:00, יום שלישי 10:00-13:00, 17:00-20:00, יום שישי ושבת 10:30-13:30. עד 30 במארס

פורסם בתאריך - 21/02/2005